

שני אמנים אחים

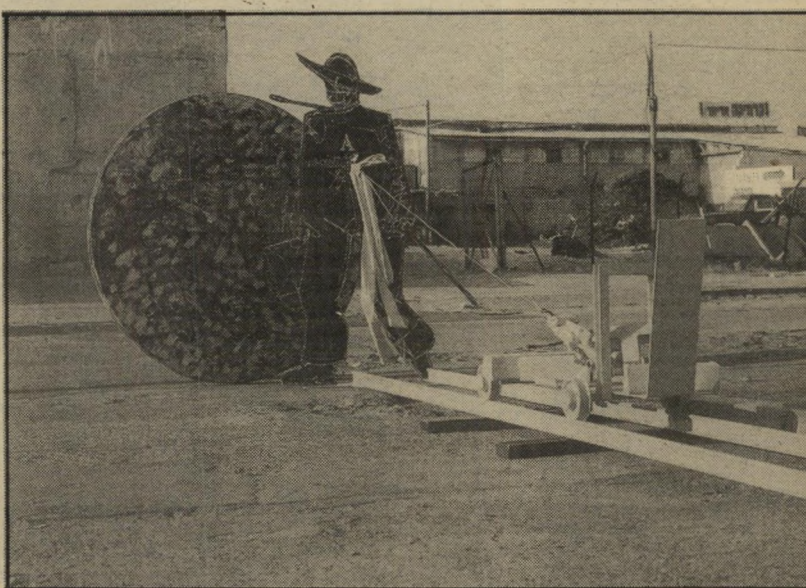
עם תערוכתו של יגאל תומרקין, פראפראזות על עבודות של ואן גוך, במוסיאון חיפה

לכאורה קשה לתאר שני אמנים שונים זה מזה יותר מיונסט ויגאל, ואיגור ותומרקין. האחד, רתי עד עימקי נשמתו המעונה, מטאפיסיקן, המבקש תיקון וגאולה בפסי, מדוע עד כאב לחולשותיו ולפגמו — גם כאמן, נוח לבריות, פרוש מחברת אדם ואובד אדם. ואילו חברו — במיקרה זה מוטב היה בחמת לומר: האחר — חילוני ומוקסם על-ידי החומר והחומריות, רב פעלים ותושיה המודע את כוחו, איש האמצעים והמיומנויות, בוטה ושוחר ריב ומרון לכל הארץ. אילו נזקקנו להשוואות ולעימותים מלומדים, כגון זה של היינריך ולפלין בין הבארוק והרנסאנס (ולפלין, מושג-יסוד באמנות, מוסד ביאליק), היינו אומרים: האחד בארוק לפני ולפנים, חרף כל זיקתו לרנסאנס, ואילו השני — קרוע, אפל ופראגמנטארי ככל שהיה — שואף תמיד אל האידאות, אל הבהיר, הנהיר והמדויק. את פסוק הנפלא של ביאליק, "מגופו של עולם אל אורו נזקקתי" ניתן להחיל על תומרקין רק על דרך מליצה המתייחסת אל משאלתו להתמודד עם האור היסודי. אבל אצל ואן גוך זה עיקר העיקרים, האלף והתו, החץ, הכיוון והצורה-המטרה של נתיביהיסורים של אמן, שדמותו רמות איש האלוהים.

לכאורה קשה לתאר שני אמנים שונים זה מזה יותר מיונסט ויגאל, ואיגור ותומרקין. האחד, רתי עד עימקי נשמתו המעונה, מטאפיסיקן, המבקש תיקון וגאולה בפסי, מדוע עד כאב לחולשותיו ולפגמו — גם כאמן, נוח לבריות, פרוש מחברת אדם ואובד אדם. ואילו חברו — במיקרה זה מוטב היה בחמת לומר: האחר — חילוני ומוקסם על-ידי החומר והחומריות, רב פעלים ותושיה המודע את כוחו, איש האמצעים והמיומנויות, בוטה ושוחר ריב ומרון לכל הארץ. אילו נזקקנו להשוואות ולעימותים מלומדים, כגון זה של היינריך ולפלין בין הבארוק והרנסאנס (ולפלין, מושג-יסוד באמנות, מוסד ביאליק), היינו אומרים: האחד בארוק לפני ולפנים, חרף כל זיקתו לרנסאנס, ואילו השני — קרוע, אפל ופראגמנטארי ככל שהיה — שואף תמיד אל האידאות, אל הבהיר, הנהיר והמדויק. את פסוק הנפלא של ביאליק, "מגופו של עולם אל אורו נזקקתי" ניתן להחיל על תומרקין רק על דרך מליצה המתייחסת אל משאלתו להתמודד עם האור היסודי. אבל אצל ואן גוך זה עיקר העיקרים, האלף והתו, החץ, הכיוון והצורה-המטרה של נתיביהיסורים של אמן, שדמותו רמות איש האלוהים.

וככל זאת נמצאה לשני אלה — המצטט והמצוטט — קרקע משותפת; נתגלה מצע שבו ועליו יוכלו להיפגש במרחק של מאה במרחק תרבויות, בריחוק תווי פנים ואופי. והקרקע הזו היא דת-היצירה. "דת", כלומר, לא מלאכה כשלעצמה, כי אם מלאכה כאי-כרייה, יצירה כמישאלה אבל גם כגזירה, כמישמעת-חיים, אבל גם כצו חיים, בעצם — כקיר-מגן אחרון בפני הטירוף. דת-היצירה על משקל "דת-העבודה" של א"ד גורדון ותלמידו ובן-הפולגותא שלו, ברנר, המכריז ב"צוואתו האישית" (מכאן ומכאן): "החיים רעים... העולם מסוכסך... צריך, ככל זאת, לעבוד".

האם אך מיקרה הוא שרומה כי תומרקין גילה בשנים האחרונות את שני אלה, את ברנר ואת

ואיגור מושך את עגלתו הממונעת של תומרקין. ברקע עיגול השמש

גורדון, מאבות רעיון התיקון שבעבודה, אשר דיוקנאותיהם מעשה-ידי מופארים עתה את אול-מה של "כסית"?

יד המיקריות המשעשעת גרמה שאחת מן הרמויות במכאן ומכאן של ברנר תיקרא אף היא... תומרקין!

תומרקין שלנו — הפעם בתו — מעדיף לצטט, בהקשר זה שדיברנו עליו, את ואן-גוך עצמו, שהכריז על עצמו: "יכול אני להתקיים בחיי ואף באמנות בלי אלוהים, אולם, כבעל-ייסורים לא אוכל להתקיים בלי משהו גדול ממני, שהוא עצם חיי, הלא הוא הכוח ליצור".

כאן, בהאלהה זו של "הכוח ליצור" פגש

איתן קלינסקי

טרוריסט בן עשר

[א]

תכנון דרכי נסיגה ודרכים אלטרנטיביות. דרך הנסיגה שנסתה על יבש ראשיתה — גג ביתי המשכה — חצר בית-הספר, נצח-ישראל" סופה — גג הקלוב של "פועלי ציון שמאל".

בשנת אלף תשע מאות ארבעים ושש חי בפתח-תקוה ברחוב נורדאו עשרים ותשע טרוריסט בן עשר.

הטרוריסט הוא — אני. מפקדו וחיליו הם — אני.

המונה חבר אחד בלבד, שסודו נצרתי בלבי מפני הורי וחברי. כלי החבלה —

חלוקי נחל. המטרה — פלניות בריטיות

[ב]

שעת השין לפעולה הראשונה — מוצאי שבת

ארבעה עשר באוגוסט אלף תשע מאות ארבעים ושש, יום בו מלאו לי עשר שנים.

עשר — עשרת הדברות — מספר שנסך בי בטחון

בבואי להתמקם עם אבן בידי להטילה מאחורי גבה של "פלניה"

בריטית

העושה דרכה בשביל הצר העולה מסניף "קפת-חולים"

לרחבת קולנוע "היכל" ההומה פלניות

וסקוטים לובשי חצאיות.

[ג]

תכנון מחתרתי לכל דבר השקע בהכנות לקראת הפעולה הראשונה.

* הבלניות: כינוי ליחידות הצנחנים של הצבא הבריטי בנל הכוחות האדומות ש-חבשו

[ד]

התכנון המקדם והמדקדק עמדו לימיני בפעולה הראשונה. בדריו בוקעת שירת החזן: "שבוע טוב... שבוע טוב..."

וכשהחזן מרעים קולו: "אליהו הנביא אליהו התשבי

במהרה יבא אלינו..."

אני מנחית את חלוק הנחל (אותו נטלתי בעוד מועד ממעיינות הירקון)

[ה]

הצליחה הפעולה הטרוריסטית הראשונה נגד הכבוש, שבצע ארגוני.

זו היתה מתנת יום הולדת היפה ביותר, שקבלתי בחיי

והפעם אני הוא שהגשתי את השי.

[ו]

היום, כמטחוי קשת מפתח-תקוה קמים ארגוני טרור,

שכל אחד מהם מונה ילד אחד — המטיל אבן בכובש...

והפעם — אני הוא הכובש!!!

קריית שמונה

וירג'יניה וולף

רק אלוהים יודע מדוע אנו נאחזים בהם בחזקה כלי-כך וצופים ככאב כזה בחליפתם, שהרי אין הם אלא צללים.

ואף כי איננו עדים כאן למותו של יעקב, הנה כל הספר כולו צופה אותו מראש, החל באיזכור הראשון של שם-משפחתו, Flanders, שם המרמו

לשרה-המערכה הבלגי, שראה מאות אלפי קור-בנות כמילחמת-העולם הראשונה, וכלה בפירחי הפרג האדומים הנתונים למשמרת בין רפי המי לון היווני (יווניית עתיקה, כמוכן) שלו: פירחי פרג המזכירים את השיר הנודע מימי מילחמת-העולם הראשונה: "בשרות פלאנדריה פורחים פירחי הפרג..."

למעשה זהו דיוקן מודרניסטי עשוי פיסות של זיכרון, שיירי פגישות, רשמים של ביקורים אצל ידידים ובמקומות שונים. במקום תיאור מדויק, ניתנת לנו כאן תמונת-דמות שנוצרה בידי אחי רים. קווי המיתאר חסכוניים ביותר: ילדות בס-קארבורו, לימודים בקימברג', הוא עישן מיקטרת והעריץ את יוון. כל מיני אנשים נמשכים אליו בלא שום סיבה מיוחדת, הולכים שבי אחרי הצי רוף של פשטות-הליכות והתמצאות בדרכי העיר, לם, צירוף המבטיח מנהיגות שלעתידי-לבוא. אבל הוא נותר בגדר תעלומה ואנחנו חשים בנוכחותה של אישיות גדולה הרבה יותר מזו שנגלית לנו כאן בויקות וביחסי נעורית אלה.

הוא עובר בדרכו, הוא-עצמו כמעט נעלם מן העין, על פני אינספור פרצופים נעדריי-יחוד עצמי, הנטלים מן "העולם הממשי" של מסיבות-תה ואירועים חברתיים, ויכוחים אקדמיים ורי-כילות פוליטיות. אף כי כל אלה רשומים ביד זריזה, רושםם חזק פחות מזה של דמותו של ג'ייקוב-יעקב. בכל מהלך הסיוור המקוטע אנתנו נתבעים ליטול חלק במאמץ הביוגרפי לעיצוב דמות חיה, לא תמיד בהצלחה. אבל באתנחתאות ובשתיקת המופרות שלו אנו מוצאים כיטוי חדש להרגשה הישנה של חוסר-ניחוחים.

עתל ברויאר